TENDINȚE DE EVOLUȚIE A VIOLENȚEI ÎN FAMILIE PRIN INTERMEDIUL MIJLOACELOR DIGITALE

EVOLVING TRENDS OF DOMESTIC VIOLENCE THROUGH DIGITAL MEANS

Violeta GHERASIMENCO, doctorandă, Școala Doctorală Științe juridice,
Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat: *Dintotdeauna, violența a fost parte a existenței societății umane, iar impactul acesteia poate fi văzut peste tot în lume. În prezent, violența în familie fiind un subiect despre care se discută foarte mult în ultimii ani, constituie o problemă la nivel internațional. Violența în familie nu are origine etnică, nu cunoaşte limite de vârstă sau frontiere geografice, ea este un fenomen al schimbărilor continue din societate. Astăzi, violența în familie se referă mai mult decât la un comportament agresiv fizic, psihic, deoarece agresorul are scopul de a controla, domina victima, utilizând nu numai forța fizică, dar și diferite mijloace digitale. Astfel, accesibilitatea din ce în ce mai largă a internetului,*

răspândirea rapidă a instrumentelor digitale și utilizarea pe scară largă a platformelor de comunicare socială, în combinație cu pandemia, reprezintă o amenințare, dar și o nouă etapă de evoluție a violenței în familie.
Cuvinte cheie: *violență în familie, violență cibernetică, violență online, digitalizare, mijloace digitale.*

Abstract*: Violence has always been a part of human society's existence, and its impact can be seen everywhere in the world. Currently, family violence being a topic that has been discussed a lot in recent years, it is a problem at the international level. Family violence has no ethnic origin, knows no age limits or geographical borders, it is a phenomenon of continuous changes in society. Today, family violence refers to more than physical, psychological aggressive behavior, because the aggressor aims to control, dominate the victim, using not only physical force, but also different digital means. Thus, the increasingly wide accessibility of the Internet, the rapid spread of digital tools and the widespread use of social communication platforms, in combination with the pandemic, represent a threat, but also a new stage in the evolution of family violence.*
Keywords: *domestic violence, cyber violence, online violence, digitization, digital means.*

Problematica legată de violența în familie s-a impus tot mai mult în societatea contemporană, chiar dacă nu se simte sau nu se aude durerea dintr-o altă parte a lumii.

În societatea actuală, este necesar să analizăm problema violenței în familie din perspectiva schimbării, deoarece, este important să luăm în considerare și traiectoriile de dezvoltare ce au influiențat modul de manifestare a violenței în familie.

În contextul global actual al pandemiei COVID-19, trebuie să recunoaștem impactul semnificativ și pe termen lung pe care îl are această criză pentru toată Europa și nu numai. Intrăm într-o perioadă, în care crește timpul petrecut pe internet, iar accesul la internet nu mai este un lux, ci o necesitate a timpului.

Prin urmare, pe de o parte, suntem martorii unei revoluții informaționale, iar pe de altă parte, tehnologiile informaționale au generat crearea unor pericole eminente pentru garantarea dreptului la viața intimă, privată și familială. Iar, pe măsură ce am intrat în cel de-al doilea val al erei digitale, amploarea tot mai mare a tehnologiilor bazate pe internet, au întărit formele existente de abuz, ba chiar au creat noi instrumente pentru a face rău oamenilor. În ciuda acestor transformări în domeniul digitalizării, societatea este amenințată cu violență în moduri îngrozitoare în lumea digitală, deoarece comunicarea directă, față-în-față a pierdut teren în fața celei mijlocite de echipamente digitale, și care se află într-o continuă schimbare. Totodată, aceasta a generat creșterea vulnerabilității utilizatorilor diferitor dispozitive, datorită lipsei siguranței în mediul on-line și diversificării formelor de abuz prin intermediul tehnologiilor.

Odată cu apariția noilor tehnologii și a rețelelor sociale, violența este o amenințare în continuă creștere, cu impact la nivel individual, social. Prin urmare, amenințările, abuzurile online asupra persoanelor sunt grave, omniprezente și merită

aceeași atenție ca și alte forme de abuz din viața publică sau cea privată. Astfel, suntem martori ai unei noi probleme globale în evoluție, violența on-line sau violența cibernetică, violență digitală, violență facilitată de tehnologie, atât în ceea ce privește complexitatea situației cât și a schimbărilor continue în tehnologie și comportament, cu consecințe vizibile asupra societății [1, p. 17].

În timp ce, violența cibernetică poate fi vizată oricărui individ sau grup și poate implica o gamă largă de acte, acest studiu se concentrează în special asupra mediului familial, partenerii intimi care sunt adesea victimele *ciberviolenței*.

În general, fenomenul violenței cibernetice este relativ recent și încă în creștere, cu toate acestea deja datele estimează că o femeie din 10 a suferit o formă de violență cibernetică după vârsta de 15 ani [2].

Chiar dacă am vrea să generalizăm subiectul privind victima actelor de violența în familie, cercetările demonstrează totuși că femeile constituie principala țintă a anumitor forme de violență în familie, fiindcă are loc în intimitate şi este locul cel mai puțin vizibil, acolo unde autoritățile nu pot interveni [3, p. 87] sau intervin dar mai greu, în mod special cea cibernetică.

Iar, scopul violenței manifestate în cadrul familiei este de a stabili și exercita puterea și controlul asupra altei persoane. Acest lucru ne demonstrează, în special perioada stării de urgență, când agresorii intenționat sparg telefonul victimelor sau verifică apelurile și contul de pe rețelele de socializare.

În acest sens, marcăm propunerea de Directivă a Parlementului European și a Consiliului privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, ce vizează combaterea efectivă a violenței împotriva femeilor și a violenței domestice în întreaga Uniune Europeană [4].

Având în vedere evoluția dinamică a digitalizării, a impactului asupra întregii societăți, Parlamentul European a cerut, în mod repetat, o nouă legislație a Uniunii Europene în acest domeniu. Astfel, în temeiul articolului 225 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, raportul din proprie inițiativă cu caracter legislativ, prin care a solicitat Comisiei Europene să prezinte propuneri privind combaterea violenței pe criterii de gen și a violenței cibernetice [5].

Totuși, trebuie să menționăm că la la nivelul Uniunii Europene, există mai multe reglementări, directive și politici ale Consiliului Europei, care sunt direct sau indirect aplicabile diferitelor forme de violență cibernetică.

Deși, Națiunile Unite, Consiliul Europei și instituțiile Uniunii Europene recunosc, parțial, fenomenul violenței cibernetice până în prezent nu există definiții unanim acceptate, însă diferiți jucători, instituții și comitete au analizat fragmentat problema definirii violenței cibernetice și violența cibernetică bazată pe gen. Prin urmare, s-a realizat și un studiu în care au fost vizate 12 state membre Uniunii

Europene: Belgia, Cehia, Germania, Spania, Franța, Lituania, Olanda, Polonia, România, Suedia, Finlanda, Italia, fiind evaluate în special legislația și politicile existente la nivel internațional, Uniunii Europene și național.

În sensul Directivei Parlementului European și a Consiliului privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, „*violență cibernetică*" înseamnă orice act de violență reglementat de directivă care este săvârșit, asistat sau agravat, parțial sau integral, prin utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor. Iar, prin „*tehnologii ale informației și comunicațiilor*" se înțelege toate instrumentele și resursele tehnologice utilizate pentru stocarea, crearea, partajarea sau schimbul digital de informații, inclusiv telefoane inteligente, calculatoare, aplicații și servicii de socializare în rețea și alte aplicații și servicii mass-media [6]. Astfel, utilizarea tehnologiilor digitale nu este lipsită de provocări, deoarece multe alte forme de contacte sociale sunt create digital. Acestea pot genera consecințe fizice și efecte psihologice pentru cei care trăiesc în acest mediu.

Prin urmare, violența cibernetică în familie este, de fapt, o extensie a violenței cu care se confruntă victimele în mediul offline, care s-a dezvoltat în urma utilizării internetului și a instrumentelor informatice [7].

În acord cu ceea ce am exprimat mai sus, recunoscând violența cibernetică drept o formă a violenței în familie, vom prezenta și alte definiții din care rezultă modul de săvârșire ale ei, daică prezențe mijloacelor digitale.

Astfel, Comitetul Convenției privind criminalitatea cibernetică al Consiliului Europei definește *violența cibernetică* drept „utilizarea sistemelor informatice pentru a provoca, facilitarea sau amenințarea cu violența împotriva persoanelor care are ca rezultat, sau este probabil să aibă ca rezultat […] vătămări sau suferințe și poate include exploatarea circumstanţelor, caracteristicilor individului sau vulnerabilități [8].

Prin urmare, Comitetul consultativ pentru egalitatea de șanse pentru femei și bărbați, stabilește că *violența cibernetică împotriva femeilor* este un act bazat pe gen violențe comise direct sau indirect prin intermediul informațiilor și tehnologiile de comunicare care au ca rezultat sau sunt probabil rezultă în vătămări fizice, sexuale, psihologice sau economice sau suferință pentru femei și fete, inclusiv amenințări cu astfel de acte, indiferent dacă au loc în viața publică sau privată, sau obstacole în calea utilizarea drepturilor și libertăților lor fundamentale, ... care decurge și susține forme multiple de violență offline [9].

Totodată, Organizația Națiunilor Unite într-un raport special pentru violența împotriva femeilor, definește *violența cibernetică* drept orice act de violență de gen împotriva femeilor care este comise, asistate sau agravate parțial sau integral prin folosirea TIC, cum ar fi telefoanele mobile și smartphone-urile, internetul, social

platforme media sau e-mail, împotriva unei femei pentru că este a femeie sau afectează femeile în mod disproporționat. Totodată, aice se mai precizează că noile tehnologii „vor da inevitabil naștere la diferite și noi manifestări ale violenței online împotriva femeilor” [10].

După cum am observat, Uniunea Europeană nu are o abordare „unică” pentru violența cibernetică în familie, de aceea este clar că abordările legislative ale statelor diferă și nu acoperă toate aspectele acestei probleme. Or, această problemă a devenit un fel de epidemie ce se întinde pe tot globul, iar, legile din mai multe state oferă o listă (exhaustivă sau neexhaustivă) de comportamente care pot intra sub incidența faptei de violență cibernetică în familie.

Conceptual, fiecare fenomen aduce aspecte unice care sunt necesare a fi înțelese. În cazul nostru, nu putem să separăm acest fenomen de violența din „lumea reală” de cel online, deoarece este privit mai potrivit ca un continuum de violență offline”[11], adesea legate și/sau împletite [12].

În sensul definirii și reglementării violenței cibernetice, drept formă a violenței în familie, Uniunea Europeană a lăsat sa se ia în considerare particularitățile și nevoile naționale. În acest sens, și România a modificat Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, iar *violența cibernetică* include: hărțuirea online, mesaje online instigatoare la ură pe bază de gen, urmărirea online, amenințările online, accesul ilegal de interceptare a comunicațiilor și datelor private etc.[13].

Aici observăm că, actele de violență cibernetică pot implica diferite tipuri de abuz cu ajutorul noilor tehnologii: urmărirea sau supravegherea cibernetică, instalarea de aplicații de spionaj, utilizarea abuzivă de conturi private/familiale pentru servicii online; schimbarea parolelor etc.

Astfel, prin *manifestarea violenței cibernetice se* are în vedere orice formă de utilizare abuzivă a tehnologiei informației și a comunicațiilor cu scopul de a face de rușine, umili, speria, amenința, duce la tăcerea victimei, care mai și demonstrează o lipsă de înțelegere și de conștientizare între membrii familiei.

Totuși, observăm că pentru a-și atinge scopul, agresorul poate utiliza orice tip de aparat, incluzând calculatoare, telefoane mobile inteligente sau alte dispozitive similare care folosesc telecomunicațiile sau se pot conecta la internet și pot transmite sau utiliza platformele sociale sau de e-mail [14, p.32]. Totodată, la această categorie adăugăm: utilizarea unei game largi de tehnologii în urmărirea partenerului intim, inclusiv fără fir și telefoane celulare, faxuri, e-mail, Internet-based hărțuire, sisteme de poziționare globală, spy ware, camere video, și baze de date online [15].

În acest sens, datele raportului privind ajutorul pentru femei în cazul abuzului domestic online, dezvăluie că 29% din abuzul online de către un partener sau fost

partener implică utilizarea de programe spion sau de localizare GPS pe telefoanele sau computerele victimei[16].

După cum observăm, tehnologia a fost folosită pentru a crea un sens al făptuitorului de a izola, de a pedepsi, și umili victimele violenței în familie.

Anume progresul științific înregistrat de ramurile informaticii, ne pune în fața sarcina de a conferi o protecție adecvată vieții private a individului în cadrul relațiilor familiale, deoarece, internetul, dar și mijloacele digitale au devenit elemente componente ale violenței în familie.

Deci, posibilitățile actuale ale sistemelor informatice moderne prezintă un pericol eminent ce atentează la respectul vieții private, de familie ținând cont de capacitățile colosale și diversitatea acestora, ceea ce ne determină să reiterăm că manifestarea violenței în familiei depinde de nivelul de evoluție a digitalizării ale unei comunități la momentul dat. Iar, statul trebuie să aibă capacitatea de a răspunde provocărilor prin interzicerea, sancționarea acestor manifestări violente săvârșite în cadrul familiei după gradul de pericol social. Totodată, nu toate formele sau cazurile de violență cibernetică sunt la fel de severe și nu toate neapărat necesită o soluție de drept penal, dar poate fi abordată printr-o abordare gradată și o combinație de măsuri preventive, educaționale, de protecție și alte măsuri [17].

Referințe:

1. GĂTEJ, M. Violența în familie. București: Orizonturi, 2021. ISBN: 978-973-736-426-5. pag. 17.
2. *Combating gender-based violence: Cyberviolence, European added value assessment*. European Parliamentary Research Service, March, 2021. ISBN 978-92-846-7890-7. [Accesat 22.07.2022] Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662621/EPRS_STU(2021)662621_EN.pdf
3. PAVLENCU M., COȘTIȘANU V. Combaterea violenței împotriva femeilor. InterConf. [Accesat 14.07.2022] Disponibil: https://doi.org/10.51582/interconf.21-22.11.2021.023
4. *Propunere de Directiva Parlementului European și a Consiliului privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.* [Accesat 10.07.2022] Disponibil la adresa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0105&from=EN
5. Ibidem.
6. Ibidem.
7. Ibidem.
8. Ghid de intervenție în cazurile violență cibernetică. [Accesat 17.07.2022] Disponibil la adresa: https://issuu.com/fundatia_sensiblu/docs/ghid_interventie_violenta_cibernetica

9. Opinion on combatting online violence against women, European Commission Advisory Committee on Equal Opportunities for Women and Men, April 2020.
10. *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences on online violence against women and girls from a human rights perspective A/HRC/38/47, UN Human Rights Council*, 2018. [Accesat: 01.08.2022] Disponibil: https://digitallibrary.un.org/record/1641160
11. European Institute for Gender Equality. *Cyber violence against women and girls*. [Accesat 21.07.2022] Disponibil: https://eige.europa.eu/sites/default/files/the_index_press_release_final_ro.pdf
12. *Combating gender-based violence: Cyberviolence, European added value assessment.* European Parliamentary Research Service, March, 2021. ISBN 978-92-846-7890-7. [Accesat 22.07.2022] Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662621/EPRS_STU(2021)662621_EN.pdf
13. Legea României nr. 217/2003 privind prevenirea și combaterea violenței domestice. [Accesat 20.07.2022]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/44014
14. GĂTEJ, M. Violența în familie. București: Orizonturi, 2021. ISBN: 978-973-736-426-5.
15. Intimate partner violence, technology, and stalking. [Accesat 24.08.2022] Disponibil: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17699114/
16. Virtual World, Real Fear: Women's Aid report into online abuse, harassment and stalking. February 2014. [Accesat 26.08.2022] Disponibil: https://www.womensaid.org.uk/virtual-world-real-fear/
17. Cybercrime Convention Committee (T-CY) Working Group on cyberbullying and other forms of online violence, especially against women and children Mapping study on cyberviolence with recommendations adopted by the T-CY on 9 July 2018 T-CY mapping study on cyberviolence. [Accesat 29.08.2022] Disponibil: https://rm.coe.int/t-cy-mapping-study-on-cyberviolence-final/1680a1307c/rm.coe.int.